

זכויות טרנסג'נדרים²⁸³

אנשים ונשים טרנסג'נדרים הם בין האוכלוסיות החשופות ביותר לפגיעה בזכויותיהם: בזכות לכבוד, בזכות לחיים ולשלמות הגוף, בזכות לתעסוקה, בזכות לבריאות ועוד. מזה כ-15 שנה מנהלים אנשים ונשים טרנסג'נדרים מאבק ציבורי ומשפטי על

זכויותיהם, ולמרות שהאפליה והטרנספוביה עדיין נפוצות, הושגו במאבק גם הישגים משמעותיים, חלקם בשנה האחרונה.

אפליה בשוק העבודה

אנשים ונשים טרנסג'נדרים חווים לעתים תכופות קשיים משמעותיים הן בתהליכי הקבלה לעבודה והן במקום העבודה. **השנה נערך לראשונה בישראל סקר רשמי בנוגע לתעסוקה של להט"בים** (לסביות, הומואים, טרנסג'נדרים וביסקסואלים). הסקר, שערכה נציבות שוויון ההזדמנויות בעבודה במשרד הכלכלה,²⁸⁴ מהווה לראשונה הכרה של משרד ממשלתי באפליה תעסוקתית של להט"בים בכלל ושל טרנסג'נדרים בפרט.

בסקר עלו ממצאים קשים בנוגע ליחס שבו נתקלים טרנסג'נדרים בשוק העבודה. לעומת לסביות, הומוסקסואלים וביסקסואלים, שסובלים אף הם מאפליה, דיווחו אנשים ונשים טרנסג'נדרים על שיעורים גבוהים יותר משמעותית של חוויות אפליה בשלב הקבלה לעבודה (68.7% לעומת 19.3%), חיפוש העבודה (65.5% לעומת 18.1%) וקידום (63.3% לעומת 25.4%).²⁸⁵ הם גם דיווחו על שיעורים גבוהים של הטרדות, כינוי גנאי ו"הומור" על חשבונם מצד עמיתים וממונים. רוב הנשאלים הטרנסג'נדרים דיווחו כי חוויות אלה פגעו בשביעות הרצון שלהם ממקום העבודה, בתפקודם בעבודה ובמצבם הפיסי והנפשי. תוצאות הסקר עולות בקנה אחד עם תוצאותיהם של סקרים שנערכו ברחבי העולם.²⁸⁶

בהמשך לסקר, שתוצאותיו פורסמו לראשונה בכינוס השנתי של נציבות שוויון ההזדמנויות בעבודה, התקיימה בכנסת בחודש יולי ישיבה של השדולה לשוויון תעסוקתי בראשותה של חברת הכנסת מיכל רוזין, בשיתוף עם השדולה הגאה בראשותו של חבר הכנסת ניצן הורביץ. בישיבה נכחו גם נציגות ונציגים מארגוני קהילת הלהט"ב (אגודת הלהט"ב, חוש"ן) ומארגונים טרנסג'נדרים (פרוייקט גילה להעצמה טרנסית ומעברים). בישיבה הועלו רעיונות והצעות לפעולה למיגור אפליית הטרנסג'נדרים בשוק העבודה, ובהם: הקצאת תקנים ייעודיים לטרנסג'נדרים בשירות הציבורי מתוך התקנים שמקצה המדינה לאוכלוסיות מוחלשות; פעילות חינוכית מול מעסיקים ורכזי משאבי אנוש בארגונים; מתן הטבות למעסיקים שיעסיקו אנשים ונשים טרנסג'נדרים, כפי שנעשה לגבי אוכלוסיות אחרות; מינוי אחראים על גיוון תעסוקתי במשרדי הממשלה; ותכניות העצמה תעסוקתית לטרנסג'נדרים צעירים, דוגמת התכנית שמממנים עיריית

²⁸³ את הפרק כתבה עדן ארזי מפרוייקט גילה להעצמה טרנסית. אתר הפרוייקט: <http://www.gila-project.com>.

²⁸⁴ את הסקר ערכה חנה קופפר מנציבות שוויון ההזדמנויות בעבודה. **80% מחברי קהילת הלהט"ב מאמינים כי קיימת אפליה כלפי חברי הקהילה בתהליכי הקבלה לעבודה**, אתר משרד הכלכלה, 26.3.2014. ראו גם: הילה יוסברג, **ישראל 2014 // 68% מהטרנסג'נדרים: אנו מופלים לרעה במקום העבודה**, TheMarker, 26.3.2014; תום זיו, **80% מהגאים: קיימת אפליה בראיונות עבודה**, ynet, 26.3.2014. **תחושות וחוויות אפליה של להט"ב בשוק העבודה בישראל – תמצית הממצאים**, משרד הכלכלה ונציבות שוויון ההזדמנויות בעבודה. ברשת קיימת גרסה מוקדמת יותר של תמצית הממצאים, שבה נתונים דומים מאוד: bit.ly/1uwAiTV.

²⁸⁶ **EU LGBT survey: European Union lesbian, gay, bisexual and transgender survey - Results at a glance**, FRA – European Union Agency for Fundamental Rights, 2013; **Headline findings from our transgender online survey**, Government Equalities Office, UK, 2011; Jaime M. Grant, Lisa A. Mottet and Justin Tanis, **Injustice at Every Turn: A Report of the National Transgender Discrimination Survey**, National Center for Transgender Equality and National Gay and Lesbian Task Force, 2011.

תל אביב והקרן לנוער בסיכון של הביטוח הלאומי. בעקבות הישיבה בכנסת נקבעה ישיבת המשך בנציבות שוויון הזדמנויות בעבודה כדי לבדוק את ישימותם של הרעיונות השונים.

אפליית א/נשים טרנסג'נדרים בשוק העבודה הגיעה השנה גם לפתחו של בית המשפט. מרינה משל, אישה טרנסג'נדרית ששימשה כחונכת ללימודי מתמטיקה במט"ח, טענה כי פוטרה בגלל זהותה המגדרית ונטייתה המינית, וכי הובהר לה שעליה לבחור בין המשך עבודתה לבין יציאתה מהארון כטרנסקסואלית וכלסבית בפני תלמידותיה. שופטת בית הדין האזורי לעבודה בתל אביב-יפו השתכנעה שמשל, כמי שנלחמת נגד סטיגמות, התנגדה להסתיר את מי שהיא. היא דחתה את ההאשמה שמשל השתמשה בתפקידה כדרך לקידום אג'נדה, תוך הבעת תמיהה אם שיחה על נושאי זהות היתה נאסרת על חונך הטרנסקסואל או סיסג'נדר (אדם שאינו טרנסג'נדר). **בית המשפט קבע כי יש לפרש את האיסור להפלות אדם בשל מינו בחוק שוויון הזדמנויות בעבודה כמתייחס לא רק למינו הביולוגי של האדם, אלא גם לזהותו המגדרית ולחריגות מהדפוס המקובל של התאמה בין מין ביולוגי לזהות מגדרית.** אולם בשורה התחתונה לא סייעה קביעה חדשנית זו לתובעת, שכן השופטת נשארה בדעת מיעוט: נציגי הציבור, שהם חלק מהרכב בית הדין לעבודה, סברו שהפסקת עבודתה של משל נבעה משיקולים ענייניים, שנגעו לכך ששילבה בשיעורים תכנים שאינם קשורים למתמטיקה.²⁸⁷

נוהל חדש להליך שינוי מין

במאי 2014 פרסם משרד הבריאות נוהל המעדכן את ההנחיות בנוגע לביצוע ניתוחים לשינוי מין בישראל, ומגדיר מחדש את הרכבה ואת תפקידה של הוועדה הרב מקצועית לשינוי מין.²⁸⁸ במשך שנים עלו טענות רבות בקרב הקהילה הטרנסג'נדרית על תפקודה של הוועדה, שפעלה בבית החולים תל השומר, ועל איכות הטיפול באנשים שפנו אליה.²⁸⁹ בעקבות לחץ של הקהילה הוקמה ב-2008 ועדה שהורכבה מנציגי הקהילה ומנציגי משרד הבריאות לצורך בחינת הנוהל לביצוע ניתוחים לשינוי מין, אך היא התפזרה לאחר חילוקי דעות מהותיים.²⁹⁰ עם כניסתה לתפקיד של שרת הבריאות יעל גרמן חזרה הקהילה והשקיעה מאמצים לעורר את הנושא. לאחר סדרת פגישות בין נציגי הקהילה לבין השרה ובכירים במשרד הבריאות גובש הנוהל החדש.

בין השינויים הבולטים בנוהל החדש: ניתוק הקשר בין הוועדה לבין בית חולים מסוים; הכללת נציגים של הקהילה הטרנסג'נדרית כנציגי ציבור המייעצים לוועדה; הורדת הגיל המינימלי לפנייה לניתוח מ-21 ל-18; הורדת המינימום הנדרש לחיים בזהות המגדרית המבוקשת משנתיים לשנה (ואף פחות באישור הוועדה).²⁹¹ **הנוהל החדש אינו עונה על כל דרישות הקהילה הטרנסג'נדרית, ובראש וראשונה ביטול הוועדה והכרה באוטונומיה של האדם הטרנסג'נדר על גופו, אך הוא צעד משמעותי לקראת הכרה שכזו.**²⁹² השנה, לראשונה, גם אושר לנשאת HIV לעבור ניתוח לשינוי מין בישראל, בעקבות התערבותה של שרת הבריאות.²⁹³

²⁸⁷ ס"ע 791-06-13 **מרינה משל נ' המרכז לטכנולוגיה חינכית (חל"צ)** (פס"ד מיום 13.5.2014). לניתוח

²⁸⁸ פסק הדין: איל גרוס, **טרנסג'נדרים עוד נותרה עבודה רבה**, הארץ, 16.5.2014.

²⁸⁸ חוזר מס' 16/2014, מינהל הרפואה, משרד הבריאות, 12.5.2014.

²⁸⁹ http://www.health.gov.il/hozer/mr16_2014.pdf.

²⁸⁹ לילך בן דוד, **ניצחון לקהילה הטרנסג'נדרית: עודכן הנוהל לשינוי מין של משרד הבריאות**, אתר שיחה

מקומית, 13.5.2014.

²⁹⁰ עופר אדרת, **הצצה לוועדה לשינוי מין**, הארץ, 15.6.2012.

²⁹¹ שרית רוזנבלום, **מעכשיו: קל יותר לעבור ניתוח שינוי מין בישראל**, ynet, 13.5.2014; **ניצחון לקהילה**

הטרנסג'נדרית: עודכן הנוהל לשינוי מין של משרד הבריאות, ה"ש 289 לעיל

²⁹² יעל סיני, **עוד צעד קטן לחופש המגדרי**, אתר העוקץ, 25.5.2014.

²⁹³ יערה שפירא, **לראשונה בישראל: נשאת HIV תעבור שינוי מין**, גלי צה"ל, 19.10.2014.

טרנסופוביה בחסות המשטרה

294. אנשים ונשים טרנסג'נדרים הם בין האוכלוסיות החשופות ביותר לגילויים של שנאה ואלימות.²⁹⁴ על פי הדוח השנתי שפרסם באוגוסט 2014 מרכז ניר כץ למלחמה בלהט"בופוביה באגודת הלהט"ב,²⁹⁵ 15% מהמקרים שדווחו השנה, ובהם פגיעות פיזית חמורות, הם של טרנסג'נדרים – שיעור שלפי הערכות גבוה יחסית לגודלה של אוכלוסיה זו. המשטרה, האמונה על הגנת האזרחים, "כיכבה" בחלק מהאירועים שדווחו. שנת 2014 החלה בתקיפה אכזרית של אישה טרנסג'נדרית על ידי אחד-עשר גברים רעולי פנים וחמושים בשוקרים חשמליים ובגז פלפל. התוקפים, עשרה חיילי צה"ל ושטר מג"ב,²⁹⁶ נעצרו על ידי המשטרה זמן קצר לאחר מכן, ושחררו למעצר בית כעבור כמה שעות. לאחר מספר ימים הסתיימה החקירה והתיק הועבר לפרקליטות מחוז תל אביב להחלטה אם להגיש כתב אישום.²⁹⁷ חברות בקהילה הטרנסג'נדרית טענו כי אין זו הפעם הראשונה שבה מתרחשות תקיפות של אנשים טרנסג'נדרים על ידי חיילי מג"ב, וכי מדובר ב"מסורת" בקרבם.²⁹⁸ כאשר הגיעה אחת הפעילות בקהילה הטרנסג'נדרית למשטרת מחוז תל אביב כדי לבקש רישיון לצעדת מחאה שאורגנה בעקבות התקיפה,²⁹⁹ היא נתקלה ביחס משפיל וטרנספובי מצד השוטרים.³⁰⁰

באוגוסט האחרון הורה בית המשפט השלום בירושלים למשטרה להתנצל בכתב בפני אישה טרנסג'נדרית, שהגיעה להתפלל בעזרת הנשים שבקבר רחל והוצאה משם על ידי שוטרת מג"ב בתואנה שנוכחותה מעוררת תסיסה בקרב המתפללות. כן הורה בית המשפט למדינה להגביר את המודעות בנוגע לטרנסג'נדרים באמצעות הדרכות במשטרה.³⁰¹ זהו הישג חשוב לקהילה הטרנסג'נדרית, שכן עד כה לא היו כללים ברורים לכיבוד זכויותיהם של אנשים טרנסג'נדרים במרחבים דתיים.

חקיקה נגד אפליה בשל זהות מגדרית

במרץ 2014 קיבלה הכנסת **תיקון לחוק זכויות התלמיד**, כך שישלול איסור אפליה מטעמי נטייה מינית וזהות מגדרית.³⁰² זו הפעם הראשונה שאיסור בדבר אפליה מגדרית מופיע בחקיקה הישראלית. בשלהי 2013 עברו בוועדת השרים לחקיקה ובקריאה טרומית במליאה שתי הצעות

²⁹⁴ ברחבי העולם, מאות נשים טרנסיות ואנשים טרנסג'נדרים נרצחים מדי שנה בפשעי שנאה. לנתונים ראו האתר www.tdor.info, International Transgender Day of Remembrance.

²⁹⁵ **דוח מרכז ניר כץ 2014**, אגודת ההומואים, הלסביות, הביסקסואלים והטרנסג'נדרים, אוגוסט 2014. ראו גם: גיל פישהוף, **גם השנה: מאות אירועי שנאה ואפליה נגד הקהילה הגאה**, אתר gogay, 15.8.2014.

²⁹⁶ תשובת השר לביטחון פנים לשאלתא של חברת הכנסת מיכל בירן – מדוע תקיפת הטרנסג'נדרית בתל אביב איננה פשע שנאה? <https://www.youtube.com/watch?v=i7KkEcWPRmo>. בכתבה באתר mako הובאה תגובת מג"ב שעל פיה "למיטב ידיעתם מדובר כנראה בחיילים בשירות סדיר, שמתוכם רק חייל אחד ממג"ב. 'אנו מוקיעים ומגנים כל התנהגות שכזו, אך קישור הסיפור למג"ב הוא סילוף המציאות.' " כן מובאת תגובת דובר צה"ל שעל פיה דובר צה"ל המקרה נמצא תחת חקירת המשטרה ולכן הוא מנוע מלהתייחס אליו. ראו: ג'ורג' אבני, **טרנסג'נדרית: "יש מסורת במג"ב 'לפוצץ קוקסינלים'"**, mako, 9.1.2014.

²⁹⁷ תשובת השר לביטחון פנים לשאלתא של חברת הכנסת מיכל בירן, ה"ש 296 לעיל. בתשובתו התחייב השר לוודא כי הנושא של פשעי שנאה ופשעים על רקע להט"בופובי נמצאים על סדר היום בהכשרות הניתנות לשוטרים.

²⁹⁸ הטענות ותגובת מג"ב הובאו ב: **טרנסג'נדרית: "יש מסורת במג"ב 'לפוצץ קוקסינלים'"**, ה"ש 296 לעיל.

²⁹⁹ ג'ורג' אבני, **הלילה שלהן: כאלף משתתפים צעדו למען הקהילה הטרנסג'נדרית**, mako, 17.1.2014.

³⁰⁰ ג'ורג' אבני, **טרנספוביה במשטרה: "השוטרים קראו לי 'קוקסינל'"**, mako, 14.1.2014. בכתבה מובאת תגובת המשטרה ועל פיה התלונה הועברה לקצינת פניות הציבור, וכי "היה והתרחש אירוע כזה, הוא נוגד את כל כללי האתיקה המשטרית והנורמות המקובלות בה [...] אנו רואים חשיבות רבה בשמירה על אוכלוסיה זו ועל כבודו."

³⁰¹ אלישע בן-קימון, **הטרנסג'נדרית סולקה מקבר רחל, המדינה תתנצל**, mynet, 7.9.2014.

³⁰² **חוק זכויות התלמיד (תיקון מס' 4), התשע"ד-2014**. הצעת החוק הונחה על ידי חבר הכנסת דב חנין ביחד עם חברי כנסת נוספים.

חוק, שביקשו לקבוע כי בכל מקום בדין הישראלי שבו יש איסור אפליה, תחול אוטומטית פרשנות האוסרת אפליה בשל נטיה מינית או זהות מגדרית.³⁰³ מאז לא קודמו הצעות חוק אלה.

שינוי רישום בסעיף המין בתעודת הזהות

כיום, אדם שמבקש לשנות את סעיף המין בתעודת הזהות נדרש להציג תעודה רפואית שאושרה על ידי משרד הבריאות בארץ, והמעידה כי הוא עבר ניתוח לשינוי מין.³⁰⁴ כך למעשה מאפשר משרד הפנים את שינוי הרישום בסעיף המין בתעודת הזהות רק לטרנסקסואלים שעברו ניתוח לשינוי מין; מי שלא מעונינים מסיבות שונות לעבור את הניתוח, או שנמצאים באמצע תהליך השינוי, אינם יכולים לשנות את הרישום. אנשים ונשים טרנסג'נדרים הנאלצים להציג תעודת זהות שסעיף המין בה אינו תואם את מראם החיצוני ואת המגדר שבו הם חיים חווים מצבי לחץ ומבוכה, וחשופים להתנהגויות פוגעניות. בספטמבר 2014 עתרו שלוש נשים טרנסג'נדריות יחד עם אגודת הלהט"ב לבג"ץ בדרישה לבטל את הכורח לעבור ניתוח לשינוי מין כדי לשנות את הרישום בתעודת הזהות.³⁰⁵ בעתירה נטען כי החפיפה שמשרד הפנים יוצר בין אברי המין של האדם לבין זהותו המגדרית מושתת על תפיסות מוטעות ומיושנות, ופוגעת בזכויותיהן של העותרות לאוטונומיה, לפרטיות, לשלמות הגוף ולהורות.

טרנסג'נדרים בצבא

צה"ל הוא בין הצבאות המתקדמים ביחסו לטרנסג'נדרים, ובהתאם, מספר האנשים והנשים הטרנסג'נדרים המתגייסים לצבא או כבר משרתים בו עולה בהתמדה.³⁰⁶ בפגישה שהתקיימה השנה בין בכירי בריאות הנפש בצבא לבין ד"ר אילנה ברגר, המתמחה בטיפול באנשים טרנסג'נדרים, ונציג אגודת הלהט"ב, הושגו הסכמות שחשיבותן לרווחת חיילים טרנסג'נדרים בצבא רבה. בין היתר הוסכם כי אנשים ונשים טרנסג'נדרים יוכלו לקבל סיוע וליווי בתהליך שינוי המין במהלך שירותם הצבאי, ושההתייחסות אל מי שהחלו בתהליך שינוי המין לפני גיוסם תהיה בהתאם למגדר הנבחר.³⁰⁷

³⁰³ הצעת חוק הפרשנות (תיקון – הגדרת הפליה על רקע זהות מגדרית או נטייה מינית), התשע"ד–2013 (1953/19/פ ו- 1741/19/פ). ראו גם: רועי יולדוס רוזנצווייג, [איסור אפליה על רקע נטייה מינית וזהות מגדרית: הצעת החוק עברה בקריאה טרומית](#), mako, 18.12.2013.

³⁰⁴ <http://www.piba.gov.il/Regulations/13.pdf>, **נוהל מס' 2.6.0001 – נוהל שינוי/תיקון פרט רישום מין**, bit.ly/WPbgRT. העתירה הוגשה באמצעות התכנית

³⁰⁵ בג"ץ 6035/14 רונית לירן-שקד נ' משרד הפנים, bit.ly/WPbgRT. העתירה הוגשה באמצעות התכנית לזכויות אדם בפקולטה למשפטים בתל אביב.

³⁰⁶ מתן חצרוני, [כך הפך טרנסג'נדר לקצין בצה"ל](#), mako, 19.5.2014.

³⁰⁷ הודעה בדף הפייסבוק של פרויקט גילה, 15.6.2014, <http://on.fb.me/1qKkmZe>.